

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

u.remissvar@regeringskansliet.se

Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67)

Ert dnr U2020/06020

Migrationsverket har fått tillfälle att yttra sig över betänkandet Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska (SOU 2020:67).

Migrationsverket lämnar synpunkter på de delar som påverkar eller kan påverka verkets ansvarsområden.

Bakgrund och sammanfattning

I betänkandet redovisas uppdraget att lämna förslag som syftar till att öka deltagandet i förskolan bland barn i 3-5 års ålder och föreslå hur förskolans arbete med barnens språkutveckling i svenska kan stärkas. Utredningen anser att det finns behov av insatser för att öka deltagandet i förskolan, inte minst bland nyanlända barn i behov av bättre språkutveckling i svenska och lämnar ett flertal förslag för att få fler barn att delta i förskoleverksamhet.

Förslagen gäller ändringar i skollagen (2010:800) och i skolförordningen (2011:185) samt berör bland annat kommuners uppsökande verksamhet, kompetensutveckling för förskolepersonal, obligatorisk förskola från 5 års ålder, dock inte för asylsökande barn, avgiftsfri förskola för barn mellan 3 och 5 år, en ny definition av nyanlända barn respektive nyanlända elever m.m.

Generellt kan sägas att betänkandet ger förslag till insatser som berör tillämpning av skollagen samt kommunala tjänster för förskoleverksamhet och därför har det begränsad bäring på Migrationsverkets ansvarsområden.

Informationsöverföring

Ett flertal förslag syftar till att förstärka kommunernas uppsökande verksamhet och lyfter att kommuner då kan behöva söka samarbete och informationsöverföring med andra instanser, till exempel Migrationsverket.

När det gäller kommuners uppsökande verksamhet gentemot asylsökande barn har Migrationsverket, som betänkandet anger på sid 101, i en skrivelse

till regeringen föreslaget en författningsändring som innebär en uppgiftsskyldighet för att kunna lämna information om asylsökande barn i skolåldern som har kommit till Sverige. För asylsökande barn saknas en sekretessbrytande regel motsvarande den som gäller vid anvisning för bosättning (se om bosättningsunderlag nedan) och därmed saknar Migrationsverket möjlighet att informera kommun om att det bosatt sig ett asylsökande barn i kommunen om vårdnadshavaren inte lämnar sitt samtycke. Migrationsverket inväntar resultat av Regeringskansliets beredning av skrivelsen, för att kunna vidta erforderliga åtgärder efter en eventuell författningsändring. Det kräver förutsättningar för att Migrationsverket ska kunna digitalisera och automatisera sådan överföring av information.

Utöver att förse kommuner med information om att det finns ett asylsökande barn i förskoleålder i kommunen anser betänkandet att Migrationsverket har en viktig roll för att asylsökande barn också får den utbildning de har rätt till enligt skollagen, exempelvis genom att informera om förskolan och vid behov initiera kontakt med kommunen. Frågan är om det bör förtydligas i uppdrag/författning att Migrationsverket ska informera om detta, eller om det kan anses finnas täckning för det i informationen som ska ingå i den obligatoriska samhällsintroduktionen genom till exempel ”skola, rättigheter, barns rättigheter”?

Även när det gäller nyanlända barn, alltså barn som har beviljats ett uppehållstillstånd, behöver det förtydligas om Migrationsverket ska informera om förskolan, till exempel i samband med att uppehållstillståndet beviljas. Då tillkommer följdfråga om möjligheten att ge sådan information till personer som ännu inte befinner sig i Sverige, som kvotflyktingar eller anknytningar.

- När det gäller barn som kommer till Sverige med ett permanent uppehållstillstånd som kvotflyktingar ingår information om förskola och vikten av att lära sig det svenska språket i den information som lämnas till kvotflyktingar utifrån regeringsuppdraget om att tillhandahålla förberedande insatser. Kommunen får i sin tur relevant information om barnen (ålder, språk, skolgång, eventuella särskilda behov) genom det bosättningsunderlag (sekretessbrytande författningsstyrd uppgiftsskyldighet) som följer med som bilaga till anvisningsbeslutet.
- När det gäller barn som kommer till Sverige på anknytning till någon som redan är bosatt i Sverige, så lämnas inte någon information idag, vare sig om förskola till personen eller om personen till kommunen. För anknytning till flykting eller annan skyddsbehövande, som kommunen får statlig ersättning för, får kommunen information i samband med utbetalning av ersättning om personens ålder men inte adress eller annan information.

Migrationsverket har inga synpunkter på att nyanlända barn ska skrivas in direkt i förskolan (se sida 157-158) och vill lyfta att kommunen i de flesta

fall bör ha en god bild av hur många barn det finns i kommunen och var de finns, bland annat genom information från Migrationsverket genom det bosättningsunderlag som lämnas för de personer som anvisas för bosättning. Även för de personer som har bott i eget boende (EBO) i kommunen, som får uppehållstillstånd, skickar Migrationsverket bosättningsunderlag som en tjänst till kommunerna för att underlätta mottagandet. Eftersom Migrationsverket inte har någon uppgiftsskyldighet för personer i EBO, krävs först samtycke från personen. Om personen inte samtycker får hen istället en kopia att ta med till kommunen.

Definitioner

Migrationsverket vill framföra ett behov av tydligare definitioner av såväl asylsökande som nyanlända barn. Det är oklart vad som menas med ”asylsökande barn”. Bygger termen på definitionen i 1 kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) eller asylprocedurdirektivets definition om ansökan om internationellt skydd? Det vill säga, omfattas barn som är bosatta med tidsbegränsade uppehållstillstånd på grund av anknytning och som ansöker om skyddsstatus i förlängningssituationen, eller bara de som söker ”asyl” i förstagångsprocessen (ej bosatta). Detta kan påverka rättigheten/ skyldigheten samt informationsbehovet. Vidare, definitionen av ”nyanlänt barn” talar om att barnet ska ha uppehållstillstånd. Ska barn som hanteras i samband med förlängningsansökan anses ha uppehållstillstånd, jämfört med hur man hanterar bosättningsrelaterade förmåner för de som ansöker om fortsatt uppehållstillstånd i tid? Om barnet söker förlängning för sent, och åberopar skydd, anses det då vara ”asylsökande” eller ”nyanlänt”? Påverkas rättigheterna och/eller informationsbehovet av detta?

I lagförslaget (12 k § punkt 3) anges de som är födda utomlands och har kommit till Sverige utan sina vårdnadshavare. Migrationsverket vill även framföra att det kan finnas barn som först efter ankomst till Sverige ställs utan vårdnadshavare. Exempelvis om förälder avlider, eller får avslag på asylansökan och avviker eller lämnar landet medan barnet blir kvar och sedan får uppehållstillstånd. Sådana barn som först efter ankomst till Sverige är utan sina vårdnadshavare finns inte definierade i lagförslaget.

Statistik

I betänkandet redovisas statistik över antal asylsökande och antal flyktingar och skyddsbehövande med uppehållstillstånd. Migrationsverket vill lämna några korrigerande uppgifter om statistiken under rubriken Asyl (sid 99 och 100).

Antalet asylsökande under hela 2000-talet var 16 000 – 36 000 personer per år, men Migrationsverket konstaterar att utredningen avrundat till närmaste 5 000 tal till ”15 000–35 000 personer per år”.

De drygt 17 000 personer som fick uppehållstillstånd 2019 avser även kvotflyktingar, det vill säga personer som fått uppehållstillstånd innan de kommer till Sverige. Korrekt var de största flyktinggrupperna (i storleksordning) istället från Syrien, Afghanistan, Somalia, Eritrea, Irak, Iran, Statslösa och Etiopien.

Exklusive kvotflyktingar var det drygt 12 000 personer som fick uppehållstillstånd av asylskäl under 2019 och de största flyktinggrupperna (i storleksordning) kom från Afghanistan, Syrien, Eritrea, Irak, Iran, Statslösa, Somalia, och Palestina.

När det gäller asylsökande barn vill Migrationsverket uppmärksamma att barn som ansöker om asyl i Sverige för första gången är asylsökande under en begränsad tid. Migrationsverket har i sin senaste prognos i april lämnat uppskattningar om genomsnittlig handläggningstid från ansökan om asyl till beslut för personer för s.k. förstagångsärenden. För dessa asylsökande beräknas tiden till beslut sjunka från sex månader i genomsnitt under 2021 till tre-fyra månader i genomsnitt kommande åren.

Konsekvenser

I nuläget finns det inga resurskrav, kostnader eller andra saker som påverkar Migrationsverket till följd av förslagen i betänkandet. Beroende på om och i så fall vilka uppdrag regeringen väljer att ge utifrån betänkandet behöver en ny bedömning kring resurser och kostnader göras, främst för digitalisering och automatisering av information till kommunerna. Det gäller även på vilket sätt som Migrationsverket ska ge information om förskola till sökande.

Detta yttrande har beslutats av undertecknad generaldirektör efter föredragning av expert Helena Svensson. I den slutliga beredningen har även chefen för nationella operativa avdelningen Magnus Önnestig deltagit.

Mikael Ribbenvik